...ИНАЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

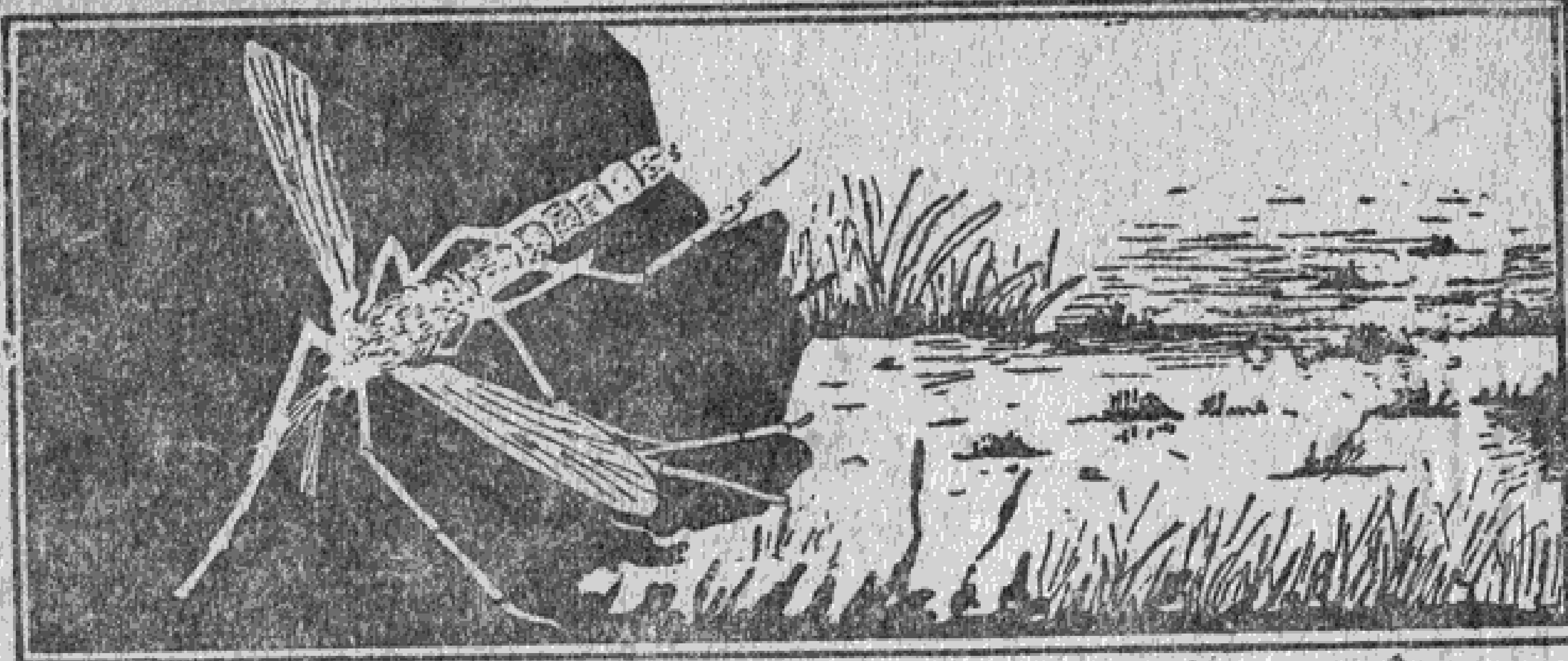

აფსნჷ ასსრ ჟილარკომისსარიატ აგუაგზიარახჯჩარა
უს იატიუ ატროპიკატი ჩჷმაზარაქუა რინსტიტუტ

დ-რ პ. ს. ჯაფარიძე

ამალიარია აყნჷჵი იღჷრჵიუ

აგჟბატიი ათჷჟრა

★

აფსნჷტიი- აჴიჷნთქარრატი შიყუთჷჟჷრთა
აყუა — 1939

I. ამალიარია ჟილარ რგუაგზიარაზჷ ირჷცჰარა დუნჷ იყოლუპ.

1. ამალიარია ადუნეი ზეხჷნჯარა აჩჷმაზარაქუა იყოუ ზეგჲჷ რეიჰა აუაა ირჷხჲუეიტ. ასოვეტ ტიჷლაჭჵ უი ალა ესჷშჵჷქუსა იჩმაზავხოიტ 3.500.000 აუააფსჷრა; აფსნჷ ინხო — რჷბჟჵავჷკ რყჷნძა ამალიარია რცია იალოუპ.

2. ჰარა ჰტიჷლა ამალიარია აზარალ იყანაწო დაარა მცხუ იდუუპ.

ა) დუკ ჰაგულამლაკუა იზლაჰჰასაბჷზ ალა აფსნჷ მილლიონკ აწკჷს ინეიჰანჷ ჯამშჵ ჷძლოიტ აკოლხოზნიკცია რჭჵჷ მაცარა.

ბ) ამალიარია აეპიდემია ანციჷრყჲო, ამხქუა რჭჵჷ აუსურა ეიჰა იანასაკჲაჰიჷმთოუ, აფხჷნი ჩჵავრა თაგალანი რზჷ აუპ. იარა უბრი ალაგჲჷ აილკაარა მარიოუპ, შჵაყა იზვაციგჲანჷ იყოუ არი აჩჷმაზარა აკოლხოზააი ახაზჯანხაციეი რზჷ.

გ) ინხო-ინწუა რჭჵჷნტი აუააფსჷრა რაცია აამთალა აუსურა რჷლჷმშჵო იახჲჷყანაწო, ამალიარია დაარა აკჷრ ხჲანთარა დუს ირჷმოუპ აგუაბზიარახჲჩარა ორგანქუეი ასოცსტრახჵი. 1933 შჵჷქუსაზჷ აფსნჷტიი ასოცსტრახ ამალიარიალა იჩმაზციოუ ირნათაზ აბიულლეტენქუა რხჷფხჲაძარა ეგჲჷროთ, ავენერიკატი აჩჷმაზარაქუეი აგრიპპი ნარხჷფხჲაძალანჷ, იჭჵკჷუ აჩჷმაზარაქუა რზჷ ითიუ აბიულლეტენქუა ირეიჰაუპ.

დ) ცხჷრაარა ზმოუკუა იყოუ ამალიარიალა იჩმაზციოუ რჷბჟჵეიჰარავჷკ რჷმჩ რჷლძაანჷ იყალოიტ, ნასგჲჷ იფსუაგჲჷ დყალოიტ.

ე) ამალიარია ახჲჷყოუ ათჷფქუა რჭჵჷ, ამალიარია, შჵამახამზარ ახუჭქუა ზეგჲჷ ირჷხჲნჷ, აჭჵარ იგჷლო რჷზჰარა ეიწანაკჵუიეტ, აცია-ჟჷ რზჷმკჵუა ხშჵჷვლაგჲჷ დუკ რზჷმჰაუა იყანაწოიტ.

II. არი აჩქმაზარა აჩშშშციქრნაგო.

1) ამალიარია უაკვ ერაზნაკვ აყუარა-ყუარა ჰია დეიწასუა დყანაწოიტ, დანარკხდთშლაკდ ამთახდ ამცა შშოურა დთანარშიუეიტ. ატემპერატურა 1—3 საათ რკლა 41 გრადუს აყნკნძა იხალოიტ, ნას, აბჟააფნკ

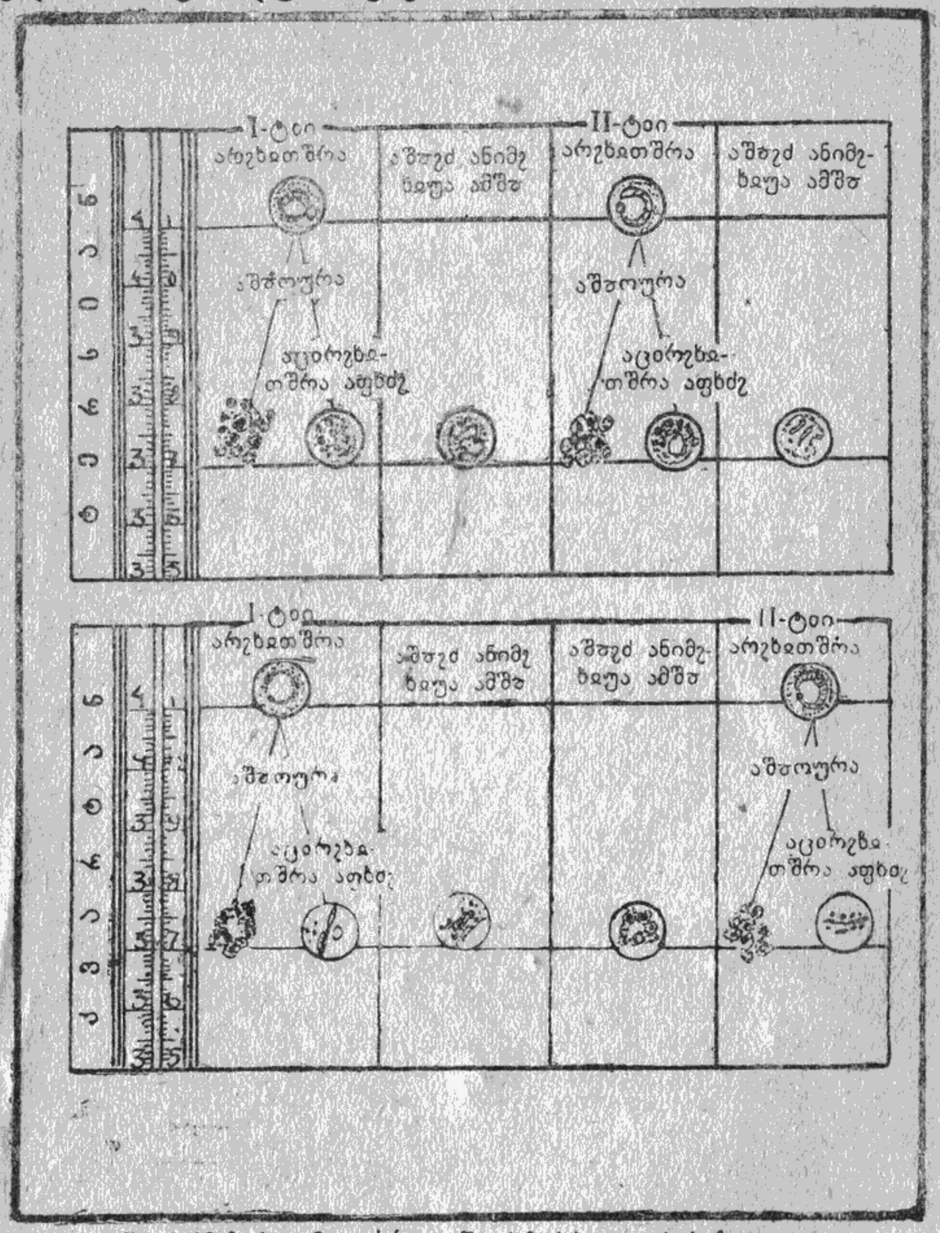

აშჯძ ჩმაზარა ამკაფკსრეი აშჯძ ზკრჰჯიო აპარაზიტ აუაკვ იშაჰჯ აჰჯიარეი რეიზკყაშა სხემალა ასახდა

3-6 საათ რნაკს, აჩქმაზაკვ აფხძკ ანილწლაკდ იტემპერატურა ანორმაჰჯნძა ილშეიუეიტ.

2. აბას ალა აუაკვ დარკხდთშუეიტ ესკმშჯა, მშჯკვ ბჟახ მშჯკვ, მა კვმშჯ ბჟახ მშჯკვ.

3. იმაჰკმკუა უბასგდვ იანკყალო კყოუპ, აჩქმაზაკვ აკვრააამთა (3-4 მშჯვ) იტემპერატურა კამჰაუა—უი ეიჰარაკ იანკყალო უაკვ ამალიარია რაფხდა იანიხდუა აუპ.

4. არი აჩქმაზარა აუაკვ დამრკხდთშკუა იანიხდუაგდვ ყალოიტ—ამალა იმჩ კუადანკ, აკრკფარა იგუამფხო, ახკხდ იმანკ დყანაწოიტ.

III. იარბან არი აჩქმაზარა ზკხყდო?

1. 1880 შჯკქუსაზკ აწარა დუ ზმაზ ფრანცკზკ, ლავერან, მალიარიალა იჩმაზაკვზ იშა ილხნკ იააირფშჯიტ აპლოზმოდია, მა ამალიარია აპარაზიტ ჰია ხდძს იზკრთაზ, არი აჩქმაზარა ყაზწო, აფსკ ზხოუ აკვ.

2. ართ აპლაზმოდიაქუა ზკნძაკ ისსაძანკ იყოუ ფსკზხაქუოუ ირეიუოუპ; ურთ აჩქმაზაკვ იშა აყნკ იჭჯიოიტ, აშაჰჯკ აყაფშ კუმპკლქუა ფხასთარტიუეიტ (ხდკრბგალოიტ). აბას ალა აჩქმაზაკვ იშა კუადანკ დყარწოიტ; ართ აპლაზმოდიაქუა აბჟააფნკ აშატიკ აყაფშ კუმპკლქუა რჰჯოუპ დაარა კკრ ირდუნკ მიკროსკოპლა იახდკრბო.

3. უაჟიაზკ აუაკვტიკსა ამალიარიატი პარაზიტქუა ხ-ხკკნკ ირდკრუეიტ: ხკმშჯრტიი, ფშკმშჯრტიი, ატროპიკატი მალიარია ტჯორმა პარაზიტქუა.

4. ართ ახ-ხკკკ აპარაზიტქუა აკჯი-აკჯი ეიფშჯკმ (ამიკროსკოპ აწაყა იუბოიტ უი) რეიჭჯარტიკშალჯეი, ანაკს რკფსთაზააშა მკასშალჯეი უჰია.

5. აშატიკ აყაფშ კუმპკლქუა რჰჯკ ართ აპარაზიტქუა რფსთაზააშა გუოუუთოზარ (უაშკლაფშჯუაზარ) იუბოიტ ხკმშჯკრტიი ამალიარია ატჯორმა აპარაზიტ, აშატიკ ყაფშ კუმპკლქუა იანკნაგულალაკდ 48 საათ რკლა იახდკნძა აზჰარანკ იყოუ აჭჯკნძა იაზჰაუეიტ; ა-48 საათ ალაგამთაზკ არი აპარაზიტ აჩჯეიკშჯარალა ახკლწ ჭჯკც, აპლაზმოდიაქუა აიოუეიტ,—დარა ართხ იარა უბასყანწოყდა ეიბგოუ აშატიკ აკუმპკლქუა იკარ-

გულალოიტ, უბრი აამთაზოუპ აბჟააფნჷ აჩჷმაზაჳჷ უაჳჷ იშჟიმბაცალა დანარჷჴჲთშუა; არი ამალიარია ფორმა აან აჩჷმაზაჳჷ მჷშჟკჷ ბჟჷხ-მჷშჟკჷ დარჷჴჲთშუეიტ.

6. ფშჷმშჟ რტიჷ ამალიარია ფორმა აან, აბას ალა აზჰარა ნაძა, 72 საათ რჷლა იყალოიტ, აჩჷმაზაჳგჲჷ ჳჷმშჟ ბჟახ მჷშჟკჷ დარჷჴჲთშუეიტ; ატროპიკატი ამალიარია ფორმა აან არი აზჰარა 24-48 საათ რჷლა იალაგოიტ.

7. აჩჟეიჳშჟარალა აუაჳჷ იშაჭჟჷ აბას ალა აპარაზიტ აჭჟიარა ხაწეი ფჰიჷსჷიდა აჭჟიარა ჰია იაშთოუპ.

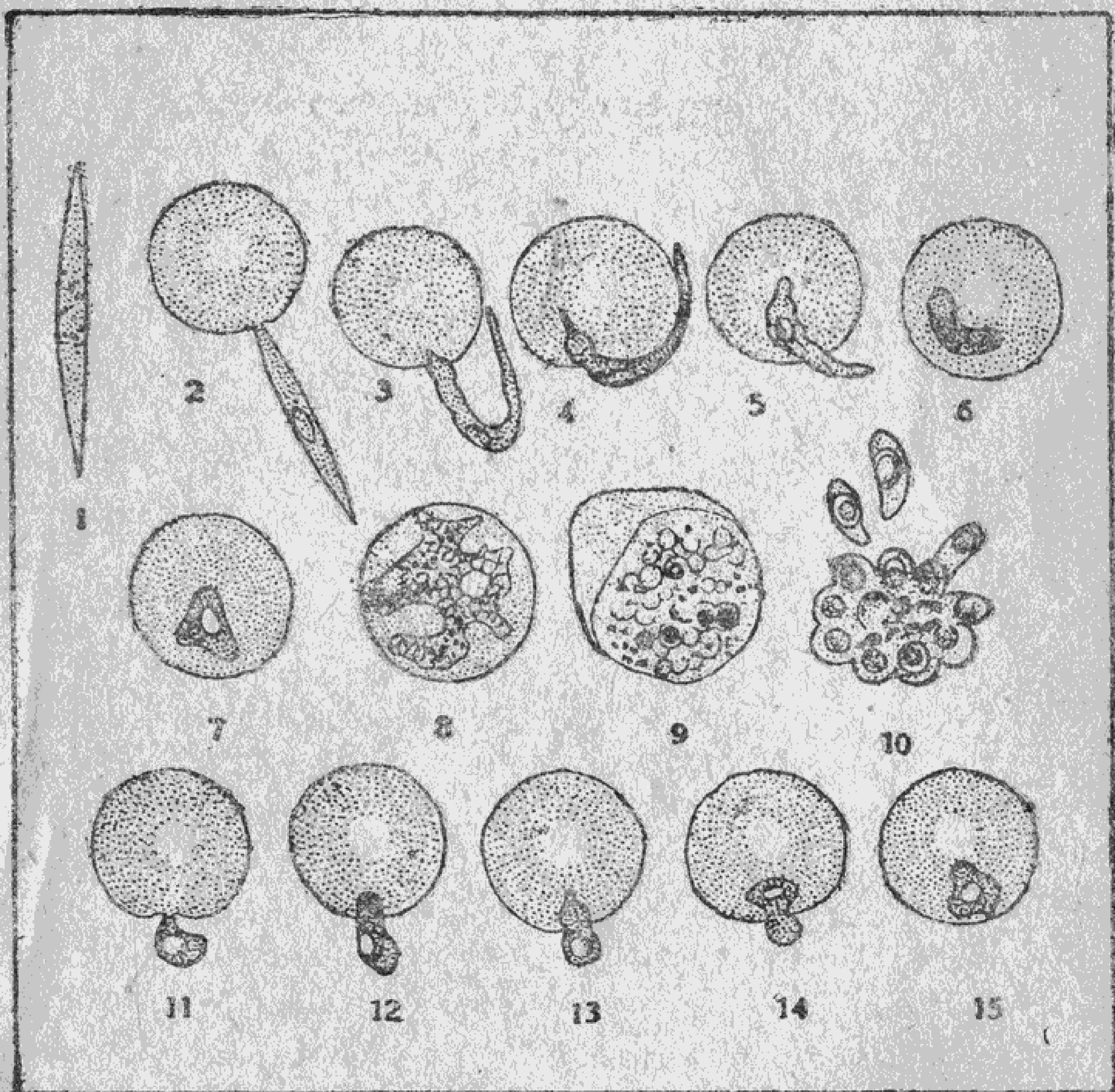

II-ტიი ატაბლიცა. 1—ახალა სპოროზოიტკ. 2-5—ასპოროზოიტ იყაფშუ აშა კუმპჷლ ხუჭ იშჟალალო; 6-8—აშა კუმპჷლ ხუჭჷ აჭჟჷ აშჟიზონტ აჭჟიარა; 9—ზჷზჰარა ნაძაჴჲოუ აშჟიზონტ; 10—აშჟიზონტ მეროზოიტქუანჷ რშჟარა; 11-14—ამეროზოიტ აშა კუმპჷლ ხუჭჷ იშჟალალო; 15—აშჟიზონტ ჭჟა (ფშჟქა) უი ანაჳს აშჟიზონტქუა ჭჟიაშას ირჷმოუ არბოუპ ასახჲაქუა 8, 9, 10 რჭჟჷ.

8. აბრი ეიფშჟ აჭჟიარაან აპარაზიტქუა რახჲტი ფჷთკ აჩჟეიჳშჟარაყჷნძა იზჷმნაძაკუა რჩჟჷრზეიჳმშჟაკუა აშა იალახოიტ ხაწეი ფჰიჷსი პარაზიტ ფორმაქუანჷ.

9. ართ ხაწეი ფჰიჷსი აპარაზიტ ფორმაქუა აბჟააფნჷ კრაამთა აჩჷმაზაჳჷ იორგანიზმ (იცია-იჟჷ) იალახოიტ ხჲაა მცხუ იზაამგაკუა.

IV. ართ აპლაზმოდიაქუა აუაჳჷტიჷჳსა იორგანიზმ (იციაიჟჷ) იშჟალაშიო.

1. მალიარიალა იჩმაზაჳუ შჟპრიცლა აშა ფჷთკ აaილხნჷ ზჷუ ბზიოუ აუაჳჷ ილაწაზარ,—უი 8—10 მშჟ რჷლა მალიარიალა დჷჩმაზაჳხოიტ.

2. აბჟააფნჷ აფსთაზარაჭჟჷ აჩჷმაზაჳჷ აშა ციგჲა ილხნჷ ზჷუ ბზიოუ ილაზწო, „ანოფელეს" ჰია ხჲძჷს იზმოუ კუბროუპ; არი რაფხჲაძა 1837 შჟჷქუსაზჷ იააზჷრფშჟჷზ აინგლჷზტიი აწარა დუ ზმაზ როსს იოუპ.

V. იშჟფეითანაგოი აკუბრჷ ანოფელეს, ამალიარია ხჲაა-ჭჟკჷ?

1. აკუბრჷ ანოფელეს აშა აჟიჷრც აუაა ირჷქუტოიტ (ირჷდფრჷლოიტ) ხულფაზჷლშჟეი უახჷნლშჟეი.

2. აკუბრჷ ამალიარია ზჷხჲუა აჩჷმაზაჳჷ იანიქუტიო, იშა ილციციაანჷ იაგო, ამალიარია ზჷრჭჟიო, აპლაზმოდიაქუაგჲჷ აცცოიტ.

3. აპლაზმოდიაქუა ზლოუ აშა აკუბრჷ აქჲამსა ითაშიოიტ; არაყა ახაწეი აფჰიჷსი აპარაზიტ ფორმაქუა რჷლა ამალიარია აპარაზიტქუა ზეგჲჷ ნწოიტ.

4. აკუბრჷ აქჲამსაჭჟჷ ახაწეი აფჰიჷსი აპარაზიტ ფორმაქუა ეიდჷლოიტ (ხაწარეი ფჰიჷსრეი რზეიბაუეიტ), აშთახჲ აქჲამსა ადიახჲტიი აციახჲჷ იადტიალოიტ.

5. არაყა აქჲამსა ადიახჲტიი აციაყნჷ ააწია (*мешочки*) ხუჭქუა აანახუოიტ; ართ ააწია ხუჭქუა რჭჟჷ ამალიარია აპარაზიტქუა ხაწეი ფჰიჷსი ჰასაბლა იააყუმწძაკუა იაჭჟუპ.

6. აშა ალციციაარა აშთახჲ 8—15 მშჟჷ ანწლაკჲ, ხაწეი ფჰიჷსი რჷლა (ჰასაბლა) აპარაზიტ აჭჟიარა აწჷ-

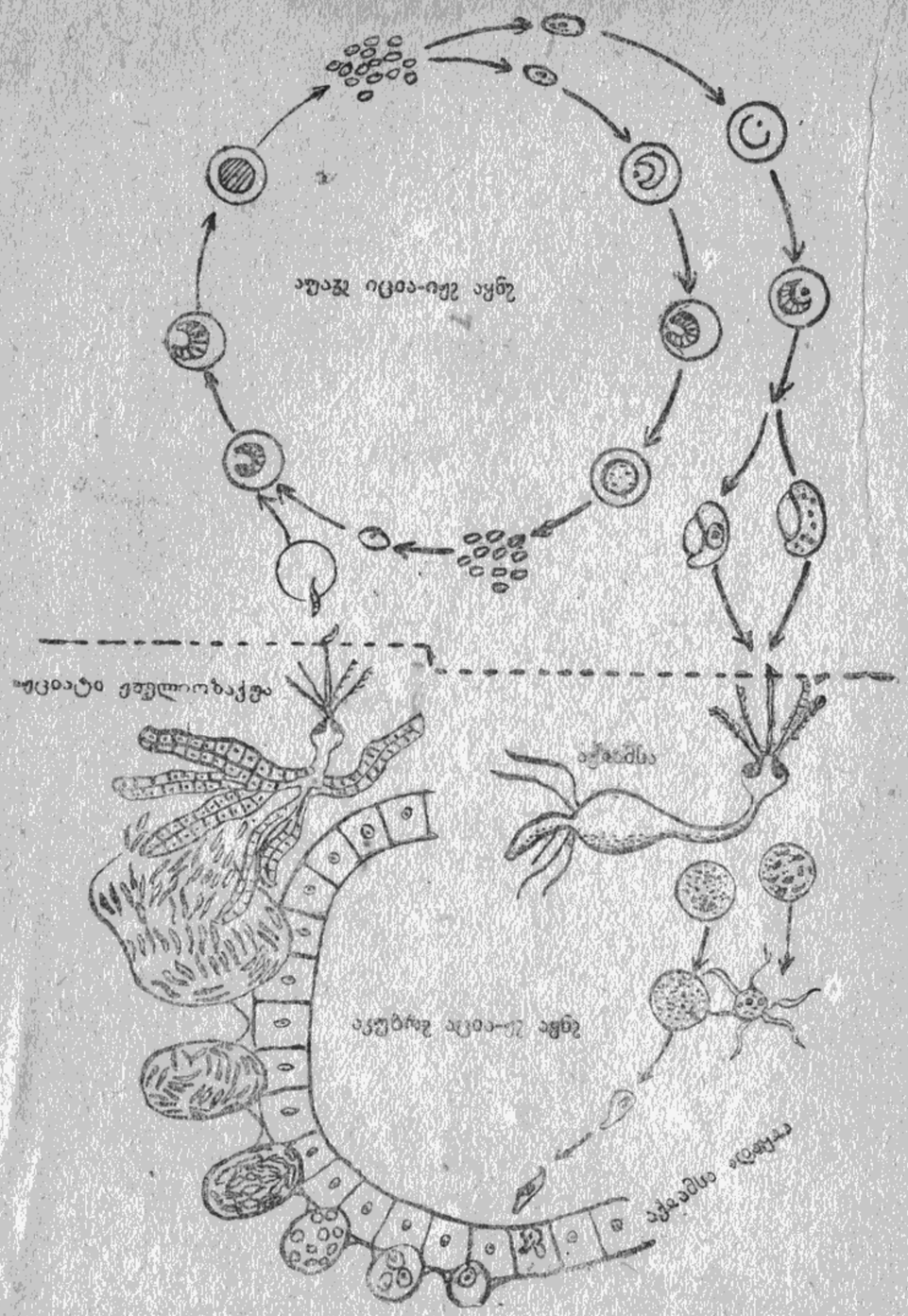

ამალიარიატი აპარაზიტ აჭშიარა ციკლ.

31. ამალიარიატი კუბრე აუაკვ იცჰანე იშა იალანაგალოიტ ასპოროზოიტქუა. 1—იშჯკუაკუოუ აშა კუმპკლ ხუჭქუა ამალიარიატი პარაზიტ იშჯალალო (ასპოროზოიტ). 2, 3, 4—ამალიარია პარაზიტ (შჯიზონტ) აჭჯიარა იყაფშუ აშა კუმპკლ ხუჭკ აჭჯკ. 5—ამალიარიატი პარაზიტ (შჯიზონტ) მიროზოიტქუანკ აშჯარეი იყაფშუ აშა კუმპკლ ხუჭქუა რფკრგარეი. 6—ამეროზოიტ იყაფშუ აშა კუმპკლ ხუჭახჯ ინეიუეიტ. 7, 8, 9—აშჯიზონტ აჭჯიარა. 10—აშჯიზონტ აჩჯშჯარა ასახჯა ანომერ 5 აყნე ეიფშჯ. 11—ამეროზოიტ ნკყუოიტ ასახჯა ნომერ 6 აყნე იშჯარბოუ

ხუა ფწეოიტ; აბრი აამთაზე აკუბრე აქცია აუატალაქუა, სპოროზოიტქუა ჰია ხჯძკს ირეშანე, აპარაზიტ ჭჯა ფორმაქუა რკლა ითიუპ.

7. აბჭააფნე აკუბრე აუაკვტიეკვსა აშა ილნაციციაანძა აც ახილანაწაზ ათეფფ აჭჯე აქცია აუნაჭუეიტ, აშა არწალარაზე, იზბან აკუზარ, ხას აშა აც ალა ალციციაარა აზეშარიახოიტ.

8. აქცია აუატალაქუა რჭჯე აპარაზიტ ჭჯა-სპოროზიტქუა ზმოუ აკუბრე აუაკვტიეკვსა იქუტიარ, აშა ანილნაციციააუა აამთაზე აპარაზიტ ჭჯა-სპოროზიტქუა ზლოუ აქცია იციე-ჟე იალანაწოიტ.

VI. აკუბრე ანოფელეს აქნეტი ამალიარიატი ჭჯკე ზოუზ აუაკვტიეკვსა იშა იაქაზშახოზი?

1. აუაკვტიეკვსა იშა იანნალალალაკჲ აპლაზმოდია ჭჯკქუა ერაზნაკ აშა კუმპკლ-ყაფშქუა ირგულალოიტ; უაყა აზჰარეი აჩჯეიკშჯარალჯეი აჭჯიარა ილასნე იალაგოიტ.

2. აკუბრე ანიცჰა აშთახჲ 8—10 მშჯ ანწლაკჲ აუაკვტიეკვსა იშაჭჯ, უბრი აჩეშაზაკვ დაიეხჲთშუა აყარა აპარაზიტქუა ეიზოიტ.

VII. ამალიარია აჭშიარაზე იათახეუზი?

1. ზეგჲე რაფხჲა აპარაზიტქუა ზშა იალოუ ამალიარია ზეხჲუა აჩეშაზაკვ დეყაზაროუპ.

2. ანაკს ამალიარია ეითაზგო აკუბრე ანოფელეს ეყაზაროუპ.

3. აბართ რაამჭედარახაზ, უბრი ადგჲელ აჭჯ ატემპერატურა 16 გრადუს ირეიწამზარაუპ, იზბან აკუზარ აწკჲეს ეიწოუ ატემპერატურა აყნე აპარაზიტქუა აკუბრე აციეი-ჟე აჭჯ იზჭჯიომ.

4. აბართ რეხფაგჲე აამთაკ ალა ეიქუშიანე აფხენი ჩჯკვრათაგალანი რაან აუპ იანკყალო; აბრი აყნეტი

ეიფშჯ. 12—ამეროზოიტქუა რუაკე იგომეტახოიტ. 13, 14—აგომეტა აჭჯიარა. 15—ახაწატი გომეტა 16—აფჰიეისტი გომეტა. 17—აკუბრე აუაკვ იცჰანე აგომეტაქუა ზლოუ აშა ილნაციციააუეიტ. 18—აკუბრე აქჲამსაჭჯ ახაწატი გომეტა 19—აფჰიეისტი გომეტა აკუბრე აქჲამსაჭჯ. 20—ამიკროგომეტქუა შჯკყალო. ურთ რუაკე ამიკროგომეტ იალალოიტ. 21—ამიკროგომეტა 22, 23—ოოკინეტ. 24—ოოკინეტ აკუბრე აქჲამსა ათძკვარა იალალოიტ. 25, 26, 27, 28—ოოცისტქუა. 29—ოოცისტ აჭჯ ასპოროზოიტქუა ყალჯეიტ. 30—ხშირა ნაძაზ ოოცისტა ფეეოიტ. ნას აკუბრე აციეი-ჟე აქცია აუატალაქუა ასპოროზოიტქუა ეიმჩჯხარკჯუეიტ.

ამალიარიალა იჩმაზცაახო რხჭფხდაძარა აბრი აამთაზ მჭცხუ ირაცაახოიტ.

5. აფხჭნ ზცაა იალანჭ იზჭზცოჭრწუეი, მა ცქდა ზჩთჭზზჭმხუშატიქუაზი როუპ აძჭნი ააფჭნი მალიარიალა იჩმაზაჳხო.

VIII. ამალიარია აწჭხუაფწიარა ზალშთოჭნჭ იქოუშმა?

1. ამალიარია აწჭხუაფწიარა, ჰიარას იათახჭუზეი, იყალოიტ; ჰარა იაადჭრუეიტ უაქოჭ ასოვეტტი ეიდგჭლაჭთჭ იმაჭჭმკუა არაიონქუა, მალიარიალა იჩმაზაჳხოზ რხჭფხდაძარა ახმაჭხაზ, არა აფსნჭ—გაგრეი, ფსჭრძხთეი, მსრეი ამალიარია ზჭნძაკ აწჭხუა ფწიარა ჰალჰარშთეიტ; აყუეი, ტყუარჩალჭი, პიცუნდეი ეგდჭრთ არაიონქუეი რჭთჭ დაარა აკჭრ იშაქუაჰცალტ.

2. ამალიარია გქუაჰხძარ ანჰალშთოზ მალიარიალა იჩმაზცოოუ იაჰზალჭრგარ აკუნ, იზბან აკუზარ, უბასყან აკუბრქუა აჭთკჭ ახდაარგო როუამჭზტ.

3. მამზარ აკუბრჭ „ანოქფელეს“ აკჭ აანმჭქკუა ინჭრწიაზარ, არი აჭთკჭ ეითაზგო ყალომჭზტ.

4. აუს აზჭ ეიღდუპ ართ რჭკბაგდჭ ნაპჭ ეიცდჰარკჭრც: აჩჭმაზცაა რჭხუშატიორეი აკუბრჭ ანოქფელეს ანჭრწიარეი.

IX. მალიარიალა იჩმაზაჳუ იხჭ შთნჭყუიგაშთა.

1. ამალიარია ზჭხდუა აჩჭმაზაჳ, აკუბრჭ ანჭყალა, ეგდჭრთ ზგუ ბზიოუ აუაა რზჭ დშიართოუპ.

2. უბრი აყნჭტი ზეგდჭ რაფხდაძა წაყა იშთარბოუ ეიფშთ, აკუბრჭ იმჭცჰარატიოჭ დნჭყუაროუპ იჩთჭრციიხდჩარაოუპ.

3. აჰაქდჭმ იშთიჰიო ალა იბჟამჭქკუა, იჩთიხუშატილაროუპ.

4. არჭხდთშრა ზყუაწჭზ აჩჭშაზაჳჭ, იგუ ბზიაძახთეიტ ჰია დუფხდაძარტი დჭყამ; არჭხდთშრა ანიყუაწლაკდ აშთახდგდჭ ამალიარია აპარაზიტქუა აშა იალახანჭ დეთადრჭხდთშრ ყალოიტ, ნასგდჭ აკუბრჭ ამალიარია აირხდჭრგდჭ ყალოიტ.

X. უაქიაზჭ ამალიარია იახუარანჭ იქოუ ახუშიქუა.

1. ახდჭნა ამალიარია დაარა იახუართოუ ხუშიუპ; აჰაქდჭმ იშთიჰიო ეიფშთ იბჟამჭქკუა იჟილატიუპ ახდჭნა.

2. უაქიჭ ააიგუა იციჭრწჭზ აპრეპარატქუა რახდტი დაარა ხუართარა დუ რჭლოუპ: პლოზმოციტ, აკრიხდჭნ, ოსარსოლ.

3. აჩჭმაზაჳჭ იდაგდჭ, ახდჭნა ზგუ ბზიოუგდჭ ირთოიტ, ამალიარიალა დჭჩმაზაჳჭმხარაზჭ.

XI. აკუბრქუა ზეგდგდჭ ამალიარია ეითარგოშმა?

1. აკუბრჭ ხქქუა რაციოუპ; ანოქფელეს—ზახდჟუ აკუბრქუა როუპ აუაჳჭტიჭჳსა იახდ ამალიარია ეითაზგოზჭ იყოუ; „კულექს“ ზახდჟუ აკუბრჭ ამალიარია არახუი აფსაატიი იდნარხდუეიტ. აკუბრჭ-ღრა სტეგომია—აუაა იდნარხდუეიტ აშთჭძ ჳაჟი აჩჭმაზარა დემგეი.

2. ანოქფელეს კუბრჭ ხქქუა რაციაძოუპ (ჟიაბალა კჭრ ხჭფხდაძარა ჭყოუპ) არა, აფსნჭ მცხუ ირაციოუპ ანოქფელეს კუბრჭ-ღრა, ნას აბნატიი, აწლა გუაჳარატიი ანოქფელეს კუბრჭი.

XII. აკუბრჟუა რჭფსთაზააშეი რჭჰშთიაშეი.

1. აკუბრქუა რჭკუტალდქუა ხჭფხდაძარალა 200 რყჭნძა აძ-თატიაართაქუა რჭთჭ იხჭრწოიტ, აკუტალდქუა რჭხწარა აკუბრქუა ეიჰა იახდჭრზჭმანშიალოუ, ზწაულარა ხუჭუ აძჭნკჭლართაქუეი, აძმახქუეი, აძთაჩქუეი, აჟთრაქუეი, აბასსეინქუეი, აუალჭრქუეი, აწლა გუაჳარაქუეი, უბ. ეგდჭრთგდჭ რჭთოუპ; ართ აძ-თატიაართაქუა ამრა რჭქუფხო, აძჭ-ჰასკდჭნ რჭმანჭ იყაზაროუპ.

2. 3—4 მშთ რჭლა ართ აკუტალდქუა აკუბრჭ ხუართ ხუჭქუა რგულწუეიტ; ართ ახუართქუა ალახ ხუჭქუა რჭფშთრაქუა რჭმოუპ, ციგდა ლასსჭ ირჭზჰაუეიტ.

3. ართ აძჭ ითოუ ახუართ-მართქუა ცქდა ურჭფშთჭრ ხჭლა წაყა აძჭ ითაკნაჰანჭ იუბოიტ: ართ ამალიარიატი აკუბრჭ ხუართქუა რაკუძამ; ამალიარია კუბრჭ ხუართქუა რაკუზარ, ურთ იხუხუაძა აძჭ იხჭუშია აუპ იშთთოუ.

4. 2-მჩჷბჟა 3-მჩჷბჟა რჷლა ართ ახუარშჭქუა ზნჷ იპარკძხანჷ, ნას იკუბრხოიტ. არი აკუბრჷ ზეგძჷ რაფ-ხძაძა აუაჳჷ დჷზთოუ აჳნჷ აშჭყა ეიხოიტ, აშა აჟირა-ცჷ,—ნას ჯარა ააიგუა იყოუ აძ-თატიარაქუა რჭშჷ აკუტალძქუა ხნაწოიტ.
5. კუბრჷკ ფხჷნრაკ ალა მილლიონკ აყჷნძა აკუბრჷ ახჷლწოიტ.
6. აძჷ ზთოუ აწლა გუაჳრაქუა რჭშჷ აკუტალძქუა შთაზწო კუბრქუაკგძჷ ჷყოუპ.
7. აკუბრჷ ანოფელეს იშჭიაშჭოუ იცოზარ 3-კი-ლომეტრკ რაყარა იფჷრუეიტ.

XIII. აკუბრჷ ანოფელესი ამალიარია ნჷყუზჷმგო აკუბრჷ კულეკსი იშჭგეიჳდჷრაატიუ?

1. ამალიარია ნჷყუზგო აკუბრჷ ახ-ხუჭჷ აყნჷ იამოუპ:
ა) აც (ხობოტოკ);
ბ) ჳ-ეფხძჷშშააგაქუაკ (*щупальцы*) აურჷლა აც იაყარანჷ;
ც) ჳ-ფაწა ხუჭქუაკ;
დ) იარბალძუ აკუბრქუა რფაწა ხუჭქუა (*усики*) ახუ ფშჭქა რჷქუჰიჰიჷ იყოუპ—იარცჷნოუ აკუბრქუა ირჷმამ.
2. ამალიარია ნჷყუზჷმგო აკუბრქუა ართ ზეგძჷ რჷ-მოუპ, ამალა ურთ რეიფხძჷშშააგაქუა კძაჭჭუპ აკუმ-ზარ, უბრი აყნჷტი რბარაგძჷ ერაზნაკ აზჷ ეგძჷმარიამ.
3. ამალიარია ნჷყუზგო აკუბრჷ ათძამც იანკჷდ-ტიალო, აშთახძ ათძამც იაკძმჷრსკუა იშთჷხნჷ იაკჷუპ, ამალიარია ნჷყუზჷმგო აკუბრჷ იშჭეიბგოუ ათძამც იაზეიყარანჷ იკჷდტიალოიტ.
4. ათუან აყნჷ ამალიარია ნჷყუზგოი ამალიარია ნჷყუზჷმგოი აკუბრქუა რეიჳდჷრაარა მარიოუპ:
ა) აფხძატიი (აკჷ) აფხძატი შაპ-ხუჭქუა რჷლა იკნა-ჰაუპ ლაბაწას;
ბ) ეგი ადაშმა ათძამც იშჭკჷდტიალოუ ეიფშჭ აუპ, იშჭკჷდტიალო.
5. ეიჰარაკ აფსნჷ მცხუ უაჳჷ იიბო, ამალიარია ნჷყუზგო აკუბრჷ ამწიჷჟიჳაქუა ჯარა-ჯარა იკჷლჷიქუა-წიააშია იყოუპ) აკჷლჷიქუაწიაარა ზმოუ ამწიჷჟიჳაქუა).

კულეკს: ‖ ანოფელეს:

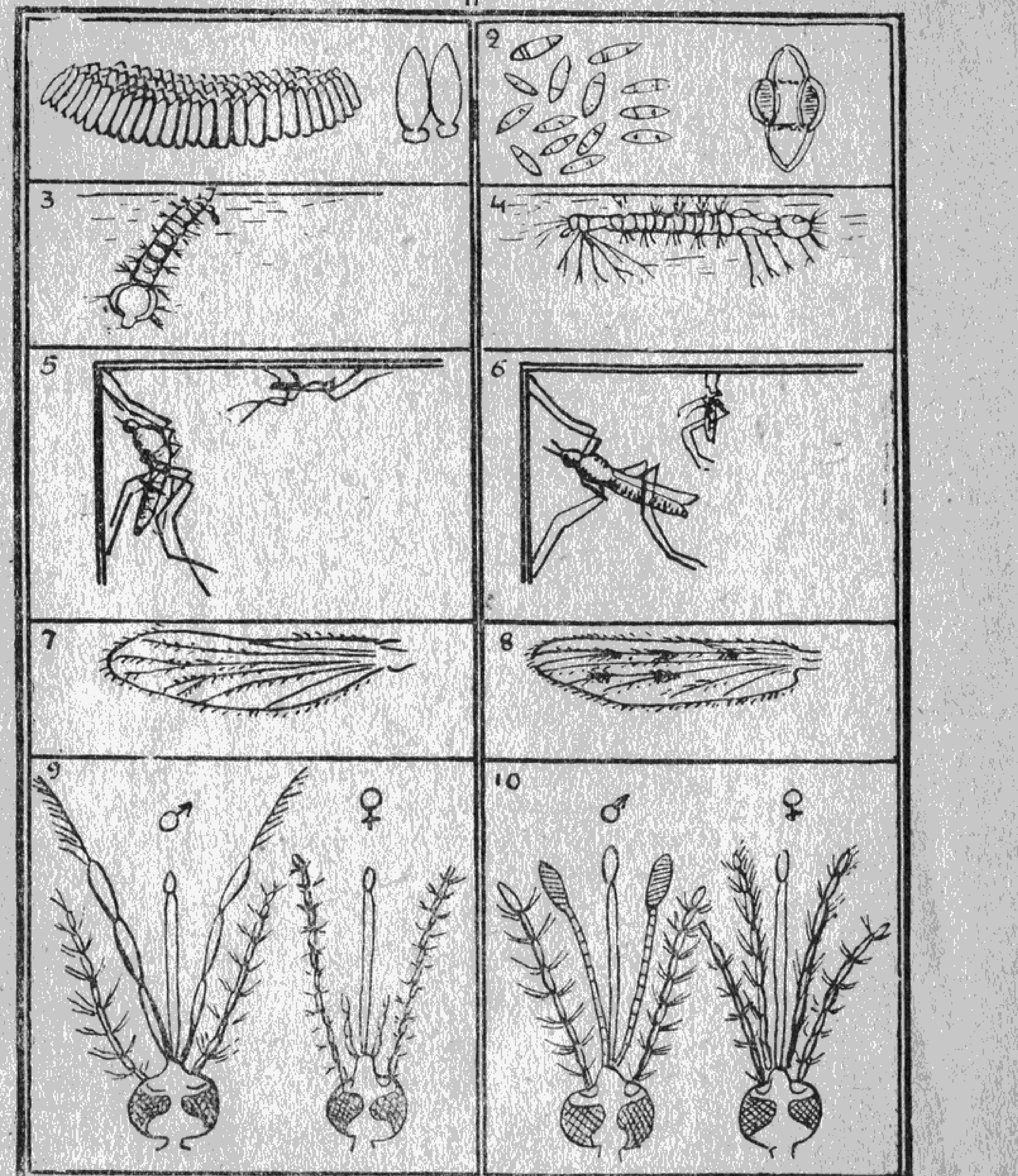

(ასახძა იაწანაკჭუა აილკაარაზჷ უახუაფშჭ ადაყძა 14).

1. აკუტაღჟქუა ხგრწოიტ იჩაყუა-ჩაყუა (ეიბარკნგ).
2. ახუარშჲგ — ალიჩინკა კნაჰაუპ აძციფგქუ აჭჲგ ხგგუწიგ.
3. აკუბრგ ზჩჲგრხუანგ ათძამც აჳაძარა ზჩჲკგდკგლანგ იტიოუ აცია-ჟგ.
4. ბჟჲეიჰარაკ რგმწიგჟიჳაქუა შიგტარა რგლაძამ.
5. არცგნა აიფხჲშშააგაქუა (შჩუპალცი) მცხუ იკჲაჰჲუპ. არბაღჲ აქჲგში (ახობოტკა) ეიჰა იაუუპ.
6. აკუტაღჟქუა ხგრწოიტ აკაკალა.
7. ახუარშჲგ — ალიჩინკა აძგ იხჲიაალოუპ.
8. აკუბრგ ზჩჲგრნაანგ ათძამც ზშაპქუა კგდგრგგლანგ იტიოუი, ხგხჲ ათუან აჭჲგ ზშაპქუა რგლა ზჩჲგრიაშჲანგ იკუალკუალო იკნაჰაუი.
9. ბჟჲეიჰარაკ რგმწიგჟიბჳაქუა შიგტოუპ.
10. არცგნაგჲგ არბაღჲგჲგ რგკბაგჲგ რეიფხჲშშააგაქუა (შჩუპალცი) აურალა ეიყაროუპ უჰიარტი იყოუპ; რქჲგშიქუა (რხობოტქუაგჲგ) ეგჲააიჳგრგომ.

ხგხჲ, არგმარახჲ იყოუ მალიარიატი კუბრძამ. 1—ახუარშჲ ხუჭგ (ალიჩინკა). 2—აკუბრგ. 3—ამწიგჟიჳა. 4—ახ-ხუჭგ.
ხგხჲ, არგღჲარახჲ იყოუ—ამალიარიატი კუბრგ ანოქტელეს აუპ. 1—ახუარშჲ ხუჭგ ალიჩინკა). 2—აკუბრგ. 3—ამწიგჟიჳა. 4—ახ-ხუჭგ.

XIV. აკუბრგ იაქოზი?

1. იარცგნოუ აკუბრგ აბჟააფნგ აუაკგი არახუი რშალა იჩოიტ.
2. იარბაღჲუ აკუბრქუა აწიააქუეი აშიღრი რძგ *(сок)* ალა იჩოიტ.

XV. აძგნ რხგ აბარგოი აკუბრძუა?

1. ახჲთა შჲააყალალაკჲ ანოქტელეს ზახჲძუ აკუბრქუა იარბაღჲუ ზეგი იარცგნოუ რეიჰარაკ ნწიოიტ.
2. არბაღჲ ზგნიახჲოუ იარცგნოუ ანოქტელეს ღრაქუა ხგფხჲაძარალა იმაჭნგ იფსგ-იბზამკუა აძგნრა რხგრგოიტ—აუადაქუეი, ანანგრაქუეი, აჟითრაქუეი, აჩჲთრაქუეი, აპოდვალქუეი უბას იწაგჲ ახბრა ფხაქუეი რჭჲგ; ურთ აბჟააფნგ რჩჲგრწიახჲუიტ აკუაკჲთა ლაშცარაქუა, აკარუათ აწაყა, აშჲკატ აშთახჲ უჰია უბას აკგრჯარა რჭჲგ.

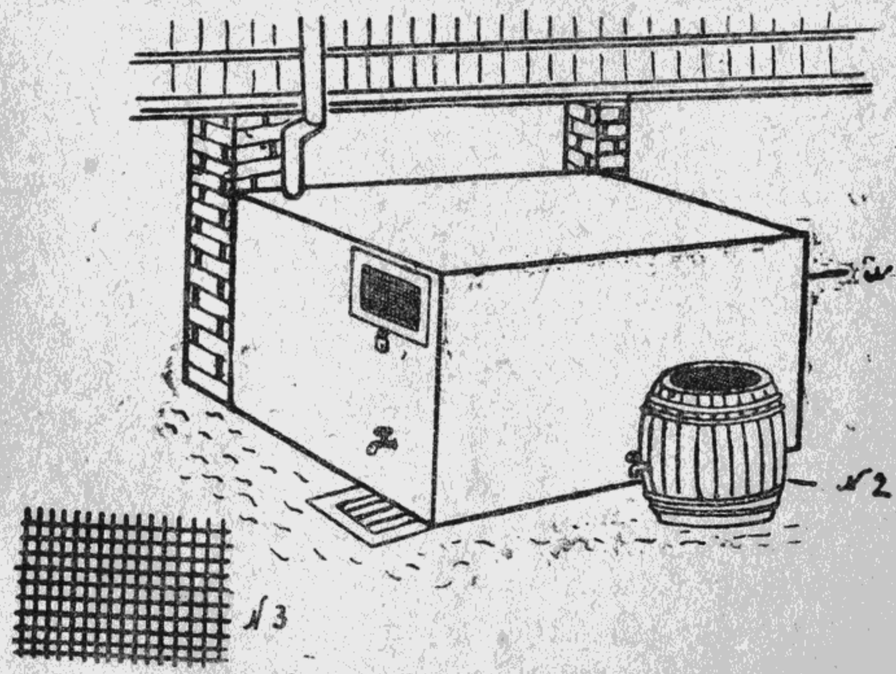

აძგ აიზგართა ამეხანიკატი ხჲჩაგა ამანგ.

3. ააფგნრაზგ აფხარა შჲააყალალაკჲ ეიფშჲ, იარცგნოუ აკუბრქუა რგფსგ თალოიტ, აუაკგტიგსეი არახუი რშა ოგციციოიტ, ნას ააიგუა ჯარა ძთატიართაკ აჭჲგ აკუტაღჟქუა ხგრწოიტ.

4. ანოტელეს ხქქუაკ (აბნატიი, აწლაგუაკვარატიი უბას იწაგდ) აძენრა იშთხუარშთუ ირხერგოიტ; აბრი აყნეტი ურთ უბრი აამთაზე აძთატიართაქუა რჭთე აკუტალდქუა ხრწოიტ.

XVI. აკუბრე ხუარშთქუა რაქუფარა.

1. აძთატიარაქუა რყნე იხუარშთნე იანეყოუ აამთაზე აუპ აკუბრქუა რაქუფარა ანემარიოუ.
2. უბრი აყნტი არაიონ აჭთე აძთატიართაქუა იყოუ ფშთაატიუპ (იგუათატიუპ), მა იშთერჰიო ეიფშთ, აკუბრქუა ახთჭთიაშთა ათეფქუა ილაფშთექუწატიუპ.
3. უბართ რახდტი ანხარა-ნწერაჭთე უაკვ იხუარ-

აძთატიართაქუა ანეტტ რეხთიალარა.

თანე იყოუ აძთატიარაქუა, იაჰჰიაპ: აცისტერნაქუა, აბაკქუა, აუალერქუა უჰია უბას ეგდერთგდე—აკუბრე თამლარატიე რეხვაქუა ცქდა იყაწალატიუპ, მა აკუბრე ზეზკლემსშთა აიხატიე კათა რხარფატიუპ; აძე აკრაამთა ირთარხალატიემ: აძე ფსახლატიუპ.

4. იმათიახუმკუანე იყოუ, აძთატიარაქუა ნეშილთეი ხაჰილთეი ითერთიაანე აძთატია ჭთეცქუა ყამლარც აზე აზჭთლემჰარა ათახეუპ.
5. იქუტიოუ აძქუა ადრენაჭთ ჭთრაქუა რელა იოუჭტიუპ, აჟიეტი ჭთრაქუა თრეცქდაატიუპ.
6. აძთატიარაქუა რთარბარა ყამლონე იყანე ახურშთქუა ანაანახუა—აბრი ეიფშთ აძთატიარა აგაზი, მა ანეტტი რეხთიალატიუპ კვადრატტი მეტრკ აჭთე 40,0 ყალარატია.
7. ანეტტი აგაზი რცენხურას პარიჭთტი აიაწიარა აქურჰიჰეზარ ალშთოიტ. აბრი აზე ხუთაკ აიაწია 100 ხუთაკ ამჟატი საბა იხუნე იალაფსატიუპ.
8. აწლა გუაკვარაქუა ნეშთლა ცქდა ითერთიაატიუპ.

XVII. აფსჩძ გამგუზია აკუბრე ხუარშთქუა რაციაძანე ინნარწეოლიტ.

1. 1925 შთექუსაზე იტალიანტი აჰაქდემ რუხაძე ნ. პ. იაագაზ აფსჩძ აგამბუზია უაჟიე აზე, აახეწ-კავკაზ ზეგდეწჯარა იახდძანე იყოუპ, ნასგდე აბჟარატიი აზიეი, ურჩსტიელანტიი სტსრ-ი უკრაინეი რახდ იიაგოუპ.

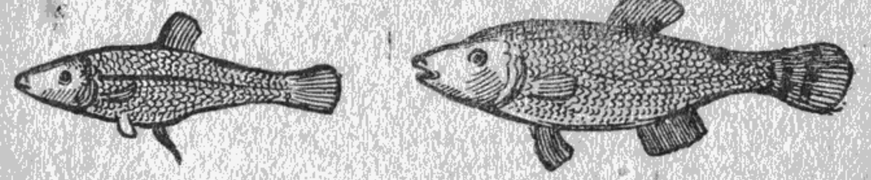

აგამბუზია ფსჩძ. არჩმარახდ იყოუ—არცენოუპ. არჩდარახდ იყოუ—არბაღდეუპ.

2. გამბუზია აფსე შთთოუ იზრიუა ფსჩძუპ; ზნეკ ალა 300 რყენძა აფსჩძ ხუჭქუა არიუეიტ; ფხენრაკ ალა (ზნე ვენტი აკუმკუა) აკრენტი აფაცია არიუეიტ.
3. აგამბუზია ზეფსე ციგდოუ (მცხუ აკრეზტო) ფსჩძუპ, აძთატიარაქუა ზეგდე რჭთე ითაზარ ალშთოიტ. აძენრა ახნაგოიტ აძთატიარა აწან ალეკდ იაგულალანე.
4. ააფენრაზე აგამბუზია აძთატიარაქუა ზეგდე რჭთე აცისტერნეი, აუალერი, აბასსეინი ნარჩლაწანე ირთაწატიუპ.
5. ათათენ პლანტაციაქუეი აკოლხოზქუეი რჭთე აძქუთიარაზე იყაწოუ აძე წიახერთაქუაგდე აგამბუზია რთაწატიუპ.

6. პიცუნდეი, პილენკოვი, გაგიდა-ოტობაიეი იყოუ აძმახ დუქუა უაჟი აზე აფსეძ გამბუზია აბზოურალა იფერხაგანე იყამ.

7. აკნეტიი აბნატიი აკუატაქუა, ნასგძე აყეზქუა აგამბუზია მცხუ ინდერწიოიტ.

8. აგამბუზია ააძართა ქეთა ცფხძაძეი კოლხოზ ცეფხძაძეი იყაზაროუპ.

XVIII. ამწიჩუიკა ზმოუ აკუბრძუა რაძუფარა.

1. აკუბრქუა რნერწიარა შჯქუსენაყძაკ (აშჯქუს ახძენძანაძააძო) უაჭჯზაროუპ.

2. ჰარა ჰჭჯე აკუბრქუა აბჟააფნე აძნ იციალახანე აუპ იშჯყოუ; აბრი აამთაზე ურთ რეფშჯაარაზე ცქძა იგუათატიუპ აუაკვ დზეკნოუ ახებრაქუა რკუაკძთაქუა.

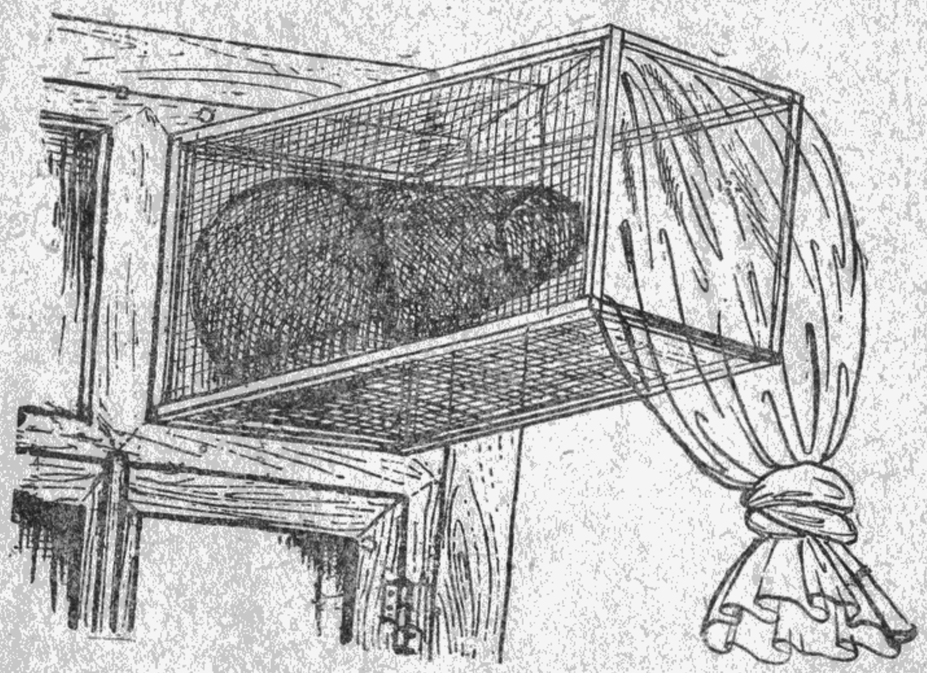

აკუბრკეგა აფენჯერ აჭჯე იათანე.

აჟითრაქუა, ანანერქუა, აპოდვალქუა. ურთ იკნე რშრა ახძენძანშიალამ ათეფქუა რჭჯე ათათენ საბეი მა იციააკვუ ათია ბეღნე ალკა ენარჩტიუპ; ამალა, ზაა წაყა (ადაშმა) ფსსანე, აკუბრე იკაფსო ბეღტიუპ. ზეგძე ირეიღძუპ ატეკშჯა ალკა ენარჩეზარ, ახა აბრი აამთაზე დააარა აგუჩჯანეზაარა ათახეუპ. ალკა ენარჩხაანძა აჭორტოჩკა

(აფენჯერ იამოუ ახეში ხუჭე) აკუბრკეგა აფერაკნაჭატიუპ: უი ალკა იარშიაზ აკუბრქუა თალოიტ (ითაფერუეიტ) ნას შთახძყა იზთეწუამ.

3. აფხენტიი ამზქუა რზე აკუბრქუა ამალიარიალა დაარა მცხუ აუაა დერჩმაზაჯუეიტ. უბრი აყნეტი აბრი

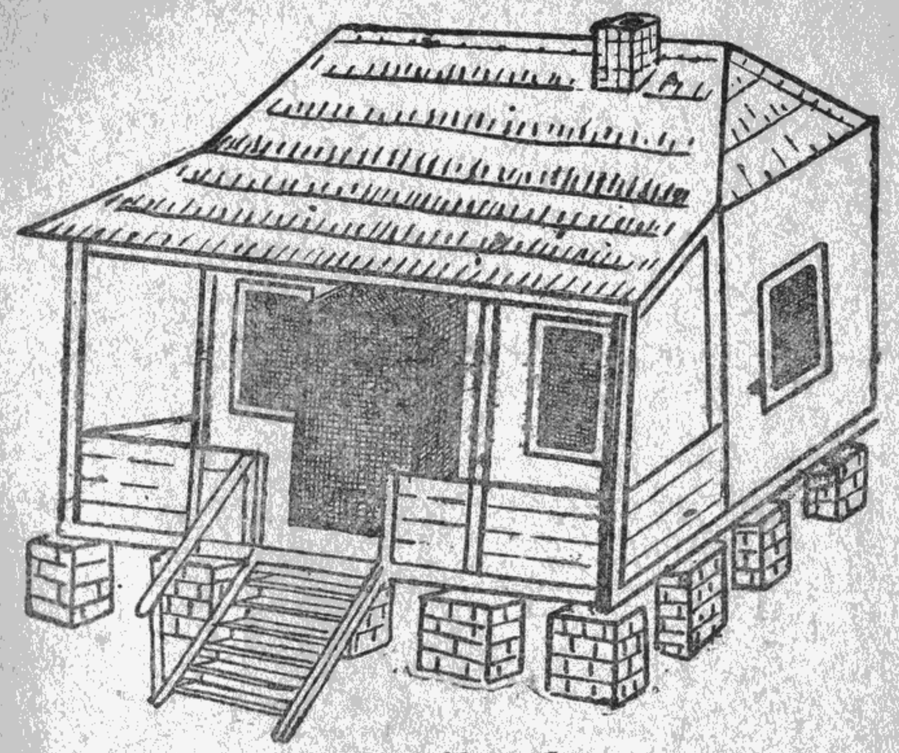

ათამბურ ზმოუ აკნე.

აამთაზე ურთ იახძაბალაკგძე უაკვ დეშჯზახუო ალა ინრწიალატიუპ.

4. ესეშჯა, უციარც უშთალაანძა, უზეკნაიოუ აუადა ცქძა იგუათატიუპ.

5. უაკვ დახძეშთალო აუადა იამოუ აფენჯრქუა აკუბრე კელზმეეშჯა აიხატიე კათქუა, მამზარგძე ამარლია ირკელაჭატიუპ (ირფერაკნაჭატიუპ).

6. აკუბრქუა აუაკვ დერციეზხძჩუანე ეიჭა ეიღძეუ აპოლოგ აუპ; უი ატიული მა ამარლიეი იალხნე იძახნე აკარუათ იახადრფოიტ. უი აკალთქუა აგუაბან იაწარჩჯელატიუპ, აკუბრე ციეწალანე, იციოუ იმეცჭარატიე.

7. აბართ რეიფშჯ ახეხძჩაგაქუა (აფენჯრქუა აკათქუა რფერაკნაჭარა, აპოლოგქუა რეყაწარა) აბოლნი-

ცაქუა რჭოგდე ხემფადა იყაწატიოუპ, იზბან აკუზარ, უი ამალიარია ზეხდუა აჩემაზცია ცყაზარ, აკუბრქუა ეიჭა მარიალა იყდეშუ აფატი როუურ ყალოიტ.

8. ახულფწარაქუა აკუბრქუა დაარა მცხუ ინდერწოიტ; უბრი აყნეტი იბზიოუპ ურთ ჩოეხლა რჩოახდერწეახშოა აქდალა ჰარაკქუა *(вышки)* რეყაწარა.

9. ნასგდე იბზიოუპ აფხენ აკუბრე ხალანე იახდზემნეიშოა ქდალა ჰარაკკქ აჭოე აცეარა.

10. ეილკააუ აკოუპ არახუ აკუბრქუა მცხუ იშორედნაგალო; ენაგდ აჭეათრაქუეი აჟეთრაქუეი რყნე არახუ აშა რელციციეააუა აკუბრე რაცეა ეიზანე იყალოიტ. უბრი აყნეტი არახუ რთეფ აზნე იაზააიგუანე ირგელანე უახენლა არახუ უახდ იზნაცალალატიოუპ.

XIX. ადგდელ გაარაჭუა რთერგბარაზე აუსუტი დუქუა.

1. აფსაარა რაციანე იზლოუ ადგდელქუა აუსუტი დუქუა პლანლა რაზემჯაფაგარა—ადრენაჟოქუეი აჟორაქუეი რეყაწარალოეი, აძემჯასქუა რძეშთრაქუა, აბაარაქუა ყამლარატიე აუს რზურალოეი უჭია უბას იწაგდგდე—ჭიარა ათახემკუანე იხუართადუნე იყოუპ.

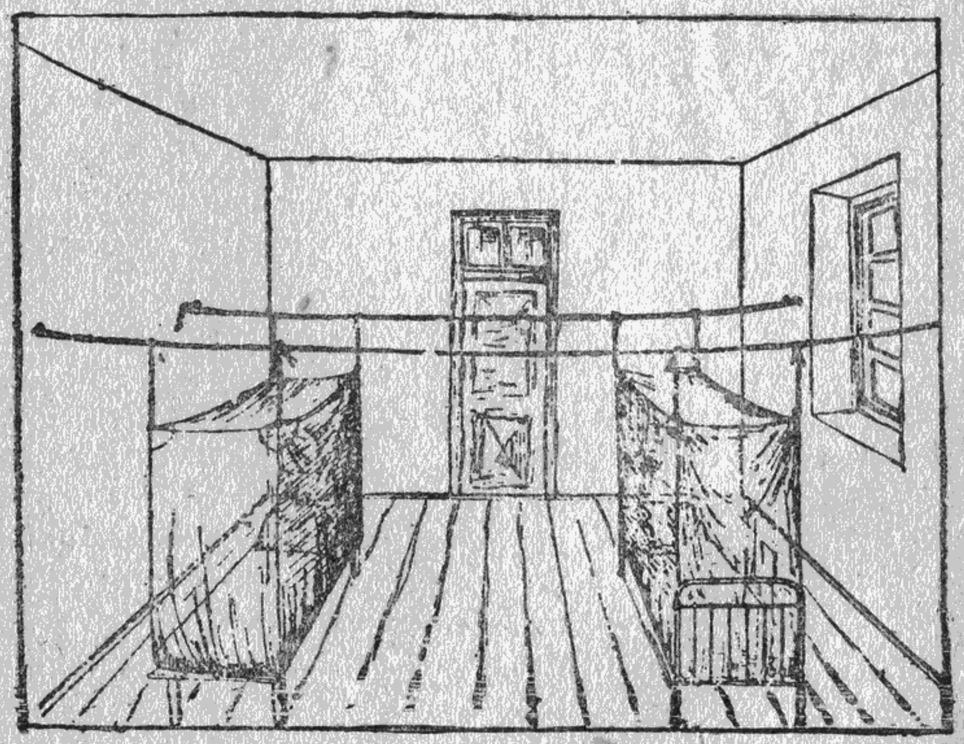

აპოლოგქუა არემარახდ—ამჭოტიე კარუათ იახარფოუპ. არეღდარახდ—აიხატიე კარუათ იახარფოუპ.

2. ჰაზთაგელოუ აამთაზე ჰარა იჭამოუპ,—ანხარანწერა აუს ნეყუზგო აუს ბართაქუა ირხაგელაქუოუ რეკუშთა-მეკუშთა რადიუსლა ჯ-კილომეტრკ იაწანაკზ ადგდელ აუნე, ამალიარია აქუხრაზე იათახქუოუ იარბანზაალაკგდე აუსუტიქუა აკაკალა იაგმეჭკუა რემჯაფაგარა, უალს ირედერწო, ამალიარია აწეხუალა ითეჭუ აზაკუანქუა.

XX. აძიაძიალა ზეგდე ირხამშთრანე იყოუ.

1. აძიაძიალა ზეგდე ირხამშთუაზაროუპ ჰარა, ამალიარია იახყდანე, აგუაყრა დუ ჰზექუშიო, ბჟთეიჰან ჰარა ჰხარალა შთაკუუ: ჰარა ამალიარია ზეხყდო ახდჰზემდრუაზე, ჰაშთაჭთ აკუბრქუა ეიჰა იზლაჭთიაშთა ალა ჰნეყუუოიტ.

2. ახა დეილკააზარ, ალა დეზუსთზაალაკგდე დშიართამ! უბრი აყნეტი აძიაძიალა ზეგდე ირდერუაზაროუპ აკონსერვ თანაქდ ითოუ აძე აჭთგდე აკუბრე აჭთიარა შთალშთო. აბრი დერნე, იშთათახუ ალა ჰნეყუარ ჰარა იჰალშთოიტ ამალიარიალა აჩემაზარაქუა დაარა აკერ იჰარმაჭერ, ჯარა-ჯარაგდე ზენძაკ აწეხუა ფაჰწიარ შთალშთო.

თაკზცფხცქუუ არედაკტორ **არ. არძცნბა.**
ატეხრედაკტორ **ზ. თარკილ.**
თაკზცფხცქუუ აკორრეკტორ **გ. პაპასქძცრ-ფჰა.**

აკძცფხძრაზც ირცთოუპ 20/II 1939 შთ., აკძცფხძ აარხარაზც ანაპც აწაკუპ 5/V 1939 შთ. აქძ. აფ. 62x88 ს/მ, 1,5 კძცფ. ბლძ. ცყ. კძცფ. ბლძ. აყნც იყ. 31824. დცრ. აზაკაზ № 896, ატირაჟთ 2100. აფლიტ № 322.

აფჰიცნთშიყუთცჟრთა ატიპოგრაფია, აყუა, აულ. ლენინ იხძძ ზხცუ, № 6.